

Intern miljörevision

Länsstyrelsen i Örebro län 2007/2008

Foton: Carina Remröd och Christer Pöhner

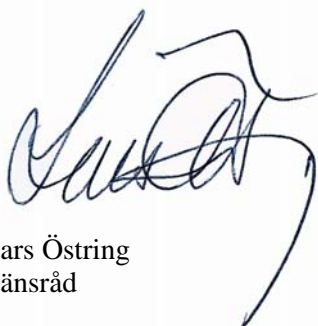
Förord

Länsstyrelsen har, sedan slutet på 1996, ett regeringsuppdrag att använda miljöledningssystem som metod för att säkerställa att miljöfrågorna vägs in i alla delar av verksamheten. Det är angeläget att Länsstyrelsen, som en viktig regional aktör, föregår med gott exempel och verkar för miljö- och hållbarhetsfrågor både internt inom organisationen och utåt mot medborgare, kommuner, organisationer och företag.

I Länsstyrelsens miljöledningssystem ingår mål och aktiviteter för det interna miljöarbetet. En av aktiviteterna under 2007 har varit att genomföra en förenklad intern miljörevision. I denna rapport presenteras revisionens planering, genomförande och resultat samt kommentarer och förbättringsförslag.

Revisionen har genomförts av miljöhandläggare Ida Axelsson med stöd av miljöledningssamordnare Maria Johansson. Revisorn svarar själv för de egna omdömen, kommentarer och förbättringsförslag som ges i rapporten.

Örebro i maj 2008.

Lars Östring
Länsråd

Innehållsförteckning

Förord	1
Innehållsförteckning	2
1. Inledning.....	3
1.1 Syfte och mål med revisionen	3
1.2 Omfattning	3
1.3 Revisor	3
1.4 Rapportens upplägg.....	3
2. Genomförande	4
3. Resultat.....	5
3.1 Enkät	5
3.2 Positiva iakttagelser	6
3.3 Noterade brister.....	8
3.4 Förbättringsförslag	9
3.5 Att uppmärksamma	11
4. Revisorns avslutande ord.....	13
BILAGA 1 Kommentarer till revisionens genomförande	14
BILAGA 2 Enkät svar	15

1. Inledning

1.1 Syfte och mål med revisionen

Syftet med den förenklade revisionen har varit att undersöka hur Länsstyrelsens miljöledningssystem är implementerat i den dagliga verksamheten och hur medarbetarna ser på miljöledningsarbetet i stort, sin egen och alla andras delaktighet och engagemang. Målet med revisionen har varit att få veta vad som fungerar bra och vad som kan förbättras.

1.2 Omfattning

Revisionen har omfattat följande dokumentation

- tidigare miljörevision från 2005
- miljöpolicy
- resepolicy
- miljöledningsmål och aktiviteter
- miljöledningsinstruktion för nyanställda
- de regionala miljömålen
- VP-direktivet.

Samtliga enheter, Staben och Länsledningen på Länsstyrelsen har omfattats av revisionen. Revisionen har pågått under december 2007 till mars 2008.

1.3 Revisor

Ida Axelsson, miljöhandläggare

1.4 Rapportens upplägg

Revisionsrapporten följer upplägget för den tidigare revisionen 2005 och inleds med att genomförandet av revisionen presenteras. Därefter följer en sammanfattning av resultaten från enkäten. Efter detta presenteras resultatet från enkäten och intervjuerna under rubrikerna; *positiva iakttagelser*, *noterade brister*, *förbättringsförslag* och *att uppmärksamma*. Under styckena *förbättringsförslag* och *att uppmärksamma* redovisas även revisorns förslag och kommentarer. Rapporten avslutas med kommentarer kring genomförandet av revisionen samt revisorns avslutande ord. I bilaga 1 återfinns diagram och kommentarer till enkätsvaren.

2. Genomförande

Revisionen har utförts enligt den instruktion som sammanställdes efter den tidigare revisionen år 2005. Genomförandet kan delas upp i tre delar; *planering*, *genomförande* av medarbetarenkät och intervjuer med enhetschefer och Länsledning samt *rapportering*.

Under planeringen fastställdes en revisionsplan med syfte, mål och omfattning av revisionen. Planeringen innebar även att enkät- och intervjufrågor togs fram i samarbete med miljöledningssamordnaren. Stor del av materialet i form av enkät- och intervjufrågor har återanvänts från den tidigare revisionen för att en jämförelse skulle kunna vara möjlig. Revisionen presenterades under ett möte med miljökontaktpersonerna (MKP) och enkätfrågorna diskuterades. Medarbetarna informerades om revisionen och den tillhörande enkäten på ett café Sören och på respektive enhetsmöten.

Första steget under genomförandefasen var enkäten. Den upprättades med hjälp av verktyget Relationwise och publicerades på Länsstyrelsens intranät, InfoTorget under sammanlagt fyra veckor. Resultatet från enkäten sammanställdes och ingick som diskussionsunderlag under det andra steget i genomförandet, intervjuer med enhetschefer och Länsledning. Sammanlagt har sju enhetschefer, Landshövding och Länsråd intervjuats. Enhetschefen från Förvaltning intervjuades skriftligen.

Det tredje steget i revisionen var rapportering. I detta steg ingick rapportskrivning och redovisning av resultatet. Det första utkastet av rapporten där resultatet från enkäten och intervjuerna var sammanställt diskuterades tillsammans med miljökontaktpersoner och miljöledningssamordnare. Denna revisionsrapport innehåller det samlade resultatet från enkäten, intervjuerna och diskussionerna. Redovisningen i rapporten har genomförts så oberoende som möjligt vid ett internt förfarande och i rapporten återfinns revisorns kommentarer, förbättringsförslag och avslutande ord.

3. Resultat

3.1 Enkät

Svarsfrekvensen på enkäten var 76 %. En sammanställning över enkätsvaren finns i bilaga 1. Frågorna har både varit av ja/nej-karaktär, frågor med angivna svarsalternativ samt frågor som besvaras genom ett kryss på en skala från 1-5 där 5 är det högsta, mest positiva svaret. Några resultat av svaren från enkäten är:

- Nästan 90 % har valt att svara 4 eller 5 på frågan hur viktigt det är att integrera miljöhänsyn i hela Länsstyrelsens verksamhet. Medelvärdet för Länsstyrelsen är 4,4.
- På en skala mellan 1 till 5 har de flesta gett betyget 3 för hur miljöledningsarbetet på Länsstyrelsen fungerar i stort. Medelvärdet för Länsstyrelsen är 3,4.
- Intresset för miljöledningsarbetet på den egna enheten får betyget 3 av de flesta svarande. Medelvärdet för hela Länsstyrelsen är 3,1.
- Informationen om miljöledningsarbetet sprids genom flera vägar. Detta sker genom InfoTorget, enhetsmöten, Café Sören och särskilda miljöledningsaktiviteter med hjälp av miljökontaktpersoner, miljöledningssamordnare och enhetschefer. Informationen upplevs av de flesta svarande som medelgod eller bättre, medelvärde 3,5.
- Sidorna om miljöledning och resepolicy på InfoTorget har besökts av knappt respektive drygt hälften av de svarande under det senaste halvåret.
- 84 % anser att de fått tillräcklig information för att veta hur de påverkar miljön i sitt dagliga arbete.
- Majoriteten har kunskap om vem som är miljökontaktperson på enheten, miljöledningssamordnare och samordnare för de regionala miljömålen. Resultatet varierar mellan enheterna, men inte på någon enhet känner alla medarbetare till vem som har ovanstående roller.

Jämfört med svaren på den tidigare revisionen 2005 antyds i enkätsvaren ett ökat intresse och tilltro för Länsstyrelsens miljöledningsarbete. Bland annat har frågorna ”Hur viktigt tycker du att det är att integrera miljöhänsyn i hela Länsstyrelsens verksamhet?”, ”Hur tycker du att miljöledningsarbetet fungerar på Länsstyrelsen i stort?” och ”Hur tycker du att intresset för miljöledningsarbetet ser ut på din enhet?” ett högre medelvärde 2007 än 2005. För fler jämförelser med 2005 se bilaga 1.

Huvudsakligen har svarsresultaten studerats uppdelat per enhet. Svarsresultaten från enkäten har även översiktligt studerats ur ett könsperspektiv. Svarsfrekvensen var 77 % för kvinnorna, 69 % för männen. Generellt är det inga stora skillnader mellan svar från kvinnor och män, några iakttagelser går dock att urskilja vilka kommenteras i slutet av bilaga 1.

3.2 Positiva iakttagelser

Miljörevision, miljöpolicy och resepolicy

- Miljöledningssystemet upplevs av enhetscheferna som ett bra sätt att sätta fokus på miljöfrågorna och ge dem en plats i det dagliga arbetet oavsett vilket sakområde man arbetar inom.
- Fokus på frågorna på arbetsplatsen ses även som en möjlighet att påverka medarbetarnas beteende i privatlivet vilket ökar på miljöintresset och miljövinster totalt.
- Miljöledningssystemet är ett sätt att praktiskt implementera regeringens direktiv.
- Man anser miljöledningsarbetet spelar en viktig roll i att Länsstyrelsen kan vara ett gott föredöme.
- I enkäten har nästan 90 % valt att svara 4 eller 5 på frågan hur viktigt det är att integrera miljöhänsyn i hela Länsstyrelsens verksamhet.
- Alla enhetschefer gör reflektioner över medarbetarnas val av transportmedel när de slutat testerar reseräkningar. De upplever att kollektiva transportmedel väljs när detta är möjligt, det vill säga enligt resepolitikens avvägning av miljö/ekonomi/tid. De få gånger som någon medarbetare t ex valt bil på en resa där tåg skulle ha varit möjligt, har man frågat den berörda om orsaken.
- Telefonkonferensutrustningen upplevs som ett smidigt sätt att kommunicera och används ofta enligt flera enhetschefer.

Regionala miljömål

- Flera enhetschefer uppger att de har ett nära samarbete med samordnaren för de regionala miljömålen genom diskussioner i planeringsarbete.

Verksamhetsplanering (VP)

- Några enheter använder miljöledningsdokument vid utformningen av VP-arbetet, t ex uppgavs följande dokument/information: miljöpolicy, miljökrav vid upphandling, de detaljerade miljöledningsmålen.

Utbildning och kommunikation

- Av enkäten framgår att 84 % av de svarande anser att de fått tillräcklig information för att veta hur de påverkar miljön i sitt dagliga arbete.
- InfoTorget har omorganiserats och miljöledningssystemet, miljöledningssamordnaren och MKP:s funktion presenteras på miljöledningssidorna.
- Enhetscheferna upplever att samarbetet med MKP i stort fungerar bra även om det inte är så stort. MKP tar upp frågor på enhetsmöten när det är aktuellt.
- Kommunikationen mellan MKP och miljöledningssamordnaren fungerar bra.
- Flera enheter har genomgått utbildning i videokonferensutrustningen.

Övrigt

- E-Förvaltning har införts på förvaltningsenheten och omfattar verksamheterna för körkort och Y-trafik, väktare samt stiftelser.
- Det allmänna miljöintresset bland personal på Länsstyrelsen upplevs som stort av enhetscheferna.
- Miljöfrågorna upplevs idag vara en självklar del i arbetet, nästan 100 % av de svarande i enkäten anser att de tar miljöhänsyn i sitt dagliga arbete. Samtidigt svarar nästan 80 % att de skulle kunna ta mer miljöhänsyn.

3.3 Noterade brister

Miljörevision, miljöpolicy och resepolicy

- De flesta enhetschefer upplever att tid- och resursbrist är hinder för att göra miljöledningsarbetet ännu bättre.
- Begreppen inom miljöledningsarbetet upplevs fortfarande vara otydliga och svåra att ta till sig.

Regionala miljömål

- De flesta enheter har inte arbetat in de regionala miljömålen i instruktioner och mallar. I vissa fall beror detta på att instruktioner och mallar saknas. På till exempel Lantbruk utförs arbetet med andra typer av stöd där miljöfrågor ingår, men inte specifikt de regionala miljömålen.
- Det upplevs att resurser saknas för att uppnå de regionala miljömålen.
- Vissa enhetschefer uppger att de har mycket lite/inget samarbete med samordnaren för de regionala miljömålen.

Verksamhetsplanering (VP)

- Miljöledningsdokumenten är inte integrerade i alla enheters VP. Några enhetschefer påpekar att miljöaspekterna vägs in i VP genom t ex lagstiftning och inte genom interna miljöledningsdokument.
- Bara vissa enheter har i sin VP och aktivitetsplan specificerat vem som ansvarar för miljömålen och vilka tidsresurser som är tillgängliga.

Utbildning och kommunikation

- Ingen ny miljöledningssamordnare har utsetts sedan den föregående lämnat sin post vid årsskiftet 2007/2008.
- Vem som är miljökontaktperson på enheten, miljöledningssamordnare och samordnare för de regionala miljömålen är inte känt av alla på någon enhet.
- Några medarbetare svarar i enkäten att de inte fått någon information om miljöledningsarbetet.
- Få enhetschefer känner till hur introduktionen av miljöledningsarbetet för nyanställda genomförs och hur det fungerar.
- Information och utbildning inför uppdraget att vara MKP har förekommit i mycket liten utsträckning.
- Det är svårt att rekrytera personer till att vara MKP. Tidsbrist uppges som största orsaken till att få vill vara MKP.
- Ledningsgruppen har inte alltid i förväg kunnat ge svar på innehållet i en kommande miljöledningsaktivitet.

3.4 Förbättringsförslag

Nedan presenteras förbättringsförslag som har framkommit under intervjuerna och i enkäten tillsammans med revisorns egna förslag. Revisorns förslag särskiljs från övriga med en annorlunda markering (en snöflinga).

Miljörevision, miljöpolicy och resepolicy

- Bättre att genomföra revisionen så att den är klar inför VP-arbetet. Revisionen kan då fylla bättre funktion som påminnelse om miljöledningsarbetet.
- ❖ Genom att synkronisera tiden för revisionen med VP-arbetet är det möjligt att planera in förbättringsåtgärder som en del av VP:n i aktiviteter inför nästkommande år.
- ❖ Tydligare syfte om vad revisionen ska utvärdera; attityder, genomförda mätbara mål eller miljöledningssystemet som system.
- ❖ Ett sätt att utveckla revisionen och få fram mer kunskap om Länsstyrelsens möjligheter till ett förbättrat miljöledningsarbete vore att låta nästa revision genomföras av en extern revisor.

Regionala miljömål

- Enheternas samarbete med samordnaren för de regionala miljömålen bör förbättras för att åstadkomma en samordnad inriktning på de olika praktiska arbetsuppgifter som vi utför.

Verksamhetsplanering (VP)

- ❖ Miljöledningsmålen bör vara konkreta och mätbara för att uppföljning av resultaten ska bli lättare att genomföra.
- ❖ Tydliggör hur miljöledningsmålen ska implementeras och redovisas i enheternas VP-dokument.
- ❖ Upprätta en plan för och ansvarsfördelning över hur de noterade bristerna i denna revision ska åtgärdas.

Utbildning och kommunikation

- Mer utbildning och bakgrundskunskap inför uppdraget som ny MKP.
- Ännu bättre information till dem som är nyanställda på Länsstyrelsen. Viktigt att arbeta in bra rutiner på en gång.
- Miljöledningsaktiviteter bör vara väl förankrade på respektive enhet och kända i god tid innan aktiviteten.
- I framtiden kan web-kameror vid den egna datorn vara ett alternativ till videokonferenser.
- ❖ Ge tydligare information om vilka miljöledningsaktiviteter som är frivilliga och vilka som är obligatoriska.
- ❖ Öka kommunikationen mellan enhetschefer och MKP och tydliggör ansvaret för den individuella introduktionen av nyanställda i miljöledningsfrågor. I instruktionen för introduktion av nyanställda står att enhetschefen är ytterst ansvarig för att instruktionen följs. Men få enhetschefer känner till hur introduktionen genomförs och hur det fungerar.

- ❖ Fokus på miljöledningsaktiviteter och miljöinformation inom nya områden så att informationen inte upplevs som gammal.
- ❖ Fortsätt ge nya möjligheter till utbildning i telefon- och videokonferensutrustning. Detta eftersom inte alla gått utbildningen och det kontinuerligt börjar ny personal på Länsstyrelsen.

Övrigt

- Förslag på fler cykelparkeringar, gärna med tak. De bokningsbara Lst-cyklarna är ofta smutsiga, varför tas de inte lika väl om hand som bilarna?
- Öka beställning av krävmerkt fika och mat på kurser och konferenser samt under fika i huset.
- En redovisning av miljönyttan vi gör med etanolbilarna.
- Utredda om ett belöningsystem kan införas för att belöna miljövänligare resvanor till och från arbetsplatsen.
- Större vikt i miljöledningsarbetet bör läggas på det utåtriktade arbetet. Aktivt miljöarbete bör prioriteras högre i samband med bland annat stöd till företag och andra organisationer.
- Möjlighet att införa andra energi- och uppvärmningssystem för Länsstyrelse-huset skulle utgöra en viktig symbolhandling.
- Insatser som är energisparande som till exempel timer vid kopiatorer/skrivare och rörelsedetektorer i kontorsmaterialrummen på bottenvåningen.
- ❖ Förse skrivare med korta instruktioner för kopiering och scanning. Kan idag vara ett problem att göra rätt på första försöket eftersom skrivarna skiljer sig åt mellan våningarna.
- ❖ Undersök möjligheten för att installera en utskriftsräknare på varje dator. Då kan man själv lättare se resultatet av ökad medvetenhet och minskad pappersförbrukning.
- ❖ Genomföra en energiinventering i hela huset av vilka apparater och utrustningar som står på under kvälls- och helgtid som kan timerstyras.

3.5 Att uppmärksamma

Nedan presenteras resultat och synpunkter som kommit fram under revisionen. Uppgifterna kommenteras av revisorn med text i kursiv stil.

- 84 % svarar i enkäten att de anser att de fått tillräckligt med information för att veta hur de påverkar miljön i sitt dagliga arbete. Samtidigt svarar ca 80 % att de skulle kunna ta mer miljöhänsyn och många uppger bristande kunskap som ett hinder för att ta mer miljöhänsyn i det dagliga arbetet. *Detta ger ett motsägelsefullt budskap men kan tolkas som att de flesta medarbetarna tar till sig miljöinformation och ser möjligheter att fortsätta att förbättra sitt arbete ur miljösynpunkt. Enkätfrågorna var inte ställda direkt efter varandra och relationen mellan dem bör inte övertolkas.*
- Förutom kunskap uppger de flesta att den egna motivationen är det främsta hindret för att ta mer miljöhänsyn i det dagliga arbetet. Några enhetschefer möter reaktioner som tyder på att en del medarbetare upplever en mättnad av information och diskussion kring miljöledningsarbetet. Det är därför viktigt att miljöledningsarbetet huvudsakligen tar fasta på insatsområden som har relativt sett stor betydelse. Motivationen kan ökas hos fler om nyttoeffekten kan klargöras. *Den information som hittills funnits inom miljöledningsarbetet har framför allt varit på en allmän nivå och berört till exempel energifrågor och källsortering. I ett fortsatt arbete är det viktigt att bli mer konkret och närma sig specifika frågor som berör det dagliga arbetet. Det faller sig då naturligt att dessa frågor bör tas upp på enhetsnivå alternativt produktionsgruppsnivå, vilket gör att intresset för miljöledningsfrågorna borde öka eftersom förbättringar kan genomföras inom de egna arbetsuppgifterna.*
- En enhetschef uttrycker att en alltför ambitiös inriktning på miljöarbetet upplevs kunna stjälpa istället för att hjälpa, speciellt då många känner stress inför övriga arbetsuppgifter. *Därför är det viktigt att miljöledningsarbetet också inriktas på enkla insatser och att sträva efter aktiviteter som är så konkreta och effektiva som möjligt.*
- Miljöledningsaktiviteten som inriktade sig på pappersåtervinning upplevdes av flera ta för mycket tid i förhållande till dess kvalitet.
- Miljöledningsarbetet ställs mot andra tvärspektoriella aktiviteter och upplevs få för mycket fokus i jämförelse med dessa. *Att miljöledningsarbetet innebär att miljöfrågorna lyfts och syns i huset borde inte behöva upplevas som en negativ konkurrens gentemot andra frågor. Det borde finnas både behov av och utrymme för även de andra tvärspektoriella frågorna.*
- Flera av enhetscheferna kan inte komma på några förändringar i arbetet med miljöledningssystemet sedan den förra revisionen. Några pekar på ändrad arbetsgång i miljöledningsgruppen där miljöledningssamordnaren har fått ökad möjlighet att delegera uppgifter till undergrupperna. Någon upplever att arbetet blivit mer tydligt och konkret. *Huruvida det är något positivt eller negativt att miljöledningssystemet inte verkar ha förändrats under de senaste åren är något ledningsgruppen skulle kunna diskutera.*
- Flera enhetschefer upplever, genom egna och andras erfarenhet, att telefonkonferensutbildningen är ett mer användbart kommuniseringsverktyg än videokonferensutrustningen och ser därför inte något behov av ökad utbildning i videokonferenser. *Det är ändå viktigt att ge nya möjligheter att lära sig telefon- och videokonferensutrustning eftersom inte alla gått utbildningen och det kontinuerligt börjar ny personal på Länsstyrelsen. På lång sikt lär kommunikation utan transporter vara ett än viktigare sätt att mötas.*
- I enkätsvaren är det tydligt att medarbetarna tycker att det är viktigt att integrera miljöhänsyn i hela Länsstyrelsens verksamhet. *Trots detta är inte miljöledningens målen tydligt implementerade och redovisade i enheternas VP.*

- Efter de två ordinarie veckorna som enkäten fanns att besvara på InfoTorget hade bara ca hälften av medarbetarna svarat på frågorna. Enkäten besvarades slutligen av 76 % av medarbetarna efter påminnelser från länsledningen.

4. Revisorns avslutande ord

Länsstyrelsen i Örebro har nu genomgått sin andra interna miljörevision. Redan den förra revisionen 2005 visade att intresset för miljöfrågor i allmänhet är stort bland medarbetarna och resultatet i år visar att intresset för ta miljöhänsyn i det dagliga arbetet håller i sig. Sedan 2005 har flera utbildningsinsatser och miljöledningsaktiviteter genomförts och vi upplever att medvetenheten och kunskapen om vår miljöpåverkan ökar. Det är viktigt att bygga på detta intresse och fortsätta arbeta med frågorna på ett sådant sätt att miljöledningsarbetet upplevs som positivt och effektivt.

Att arbeta med miljöledningssystem innebär att sträva efter ständig förbättring och revisionen visar att det finns mer att utveckla och förbättra. Revisionen åskådliggör hur vi anser att arbetet fortskrider och vad som kan göras för att göra det bättre. Många av förbättringsförslagen handlar om att göra miljöledningsarbetet tydligare genom att tydliggöra begrepp, ansvarsfördelning och de resultat som miljöledningsarbetet uppnår. För att förbättra miljöledningsarbetet är det viktigt att de noterade bristerna, förbättringsförslagen samt det som redovisats under att uppmärksamma följs upp och åtgärdas. Här är ledningens ansvar av högsta vikt.

Ett sätt att ta till vara det som framkommit i revisionen är att börja med en redovisning i ledningsgruppen som följs av en diskussion av hur man går vidare med resultatet. En åtgärdsplan bör tas fram. Redovisning bör även ske för medarbetarna på enhetsnivå med en efterföljande diskussion inom de områden som ledningsgruppen anser att medarbetarna kan bidra till utveckling. Enhetscheferna tar med sig det som framkommit på den egna enheten till ledningsgruppen. Arbetet kan gå till i likhet med vad som genomfördes efter utvärdering av arbetsmiljöfrågorna 2007.

BILAGA 1 Kommentarer till revisionens genomförande

Revisionen var planerad att genomföras under 10 arbetsdagar mellan december 2007 och februari 2008. Denna tidplan har dock inte hållit på grund av flera anledningar. Till följd av bristande svarsunderlag på enkäten under de två ordinarie svarsveckorna i december lades den ut på InfoTorget ytterligare två veckor i början på 2008. En orsak till att revisionen har tagit mer tid i anspråk än de planerade arbetsdagarna har varit svårigheter att använda resultaten från enkätverktyget Relationwise. En kortare utvärdering av detta enkätverktyg kommer att upprättas. En tidplan på 10 dagar kan vara rimlig om arbetet utförs av en rutinerad miljörevisor.

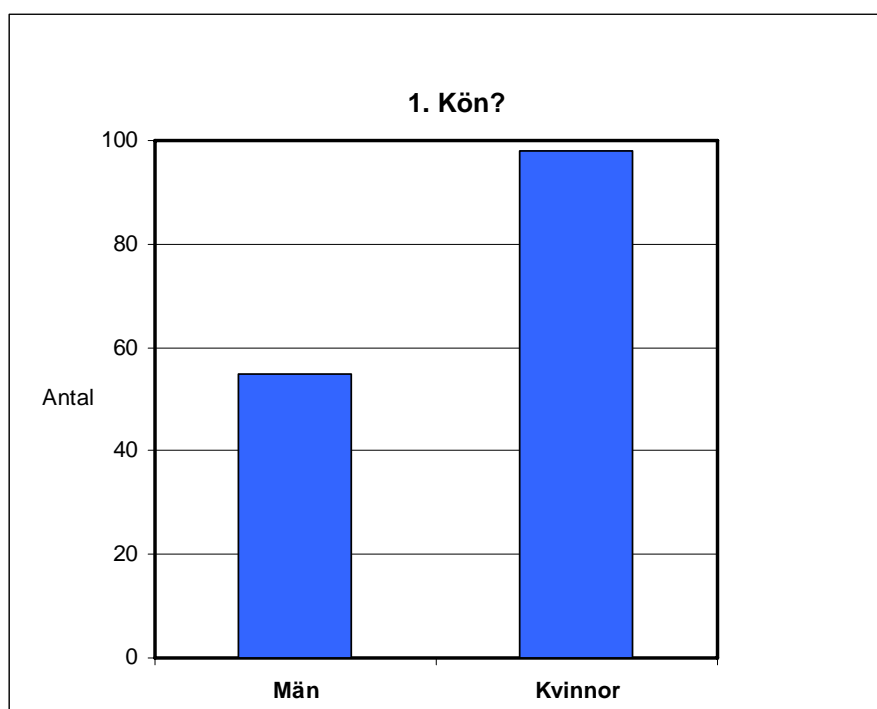
En miljörevision är en viktig metod att utvärdera hur en organisation eller ett företag integrerar miljöhänsyn i hela verksamheten. De båda revisioner som Länsstyrelsen hittills har gjort har genomförts internt av egen personal som inte tidigare arbetat med revisionsförfarande. Ett sätt att utveckla revisionen och få fram mer kunskap om Länsstyrelsens möjligheter till ett förbättrat miljöledningsarbete vore att låta nästa revision genomföras av en extern revisor.

BILAGA 2 Enkät svar

Enkäten låg ute på InfoTorget i december 2007 och januari 2008 under sammanlagt fyra veckor. Nedan redovisas svaren huvudsakligen som antal svarande per fråga/alternativ. För att möjliggöra en jämförelse med 2005 års enkätresultat redovisas vissa frågor i procent.

Huvudsakligen redovisas svaren uppdelat per enhet. Svarsresultaten har även översiktligt studerats ur ett könsperspektiv samt hur länge man arbetat på Länsstyrelsen vilket kommenteras i slutet av bilagan.

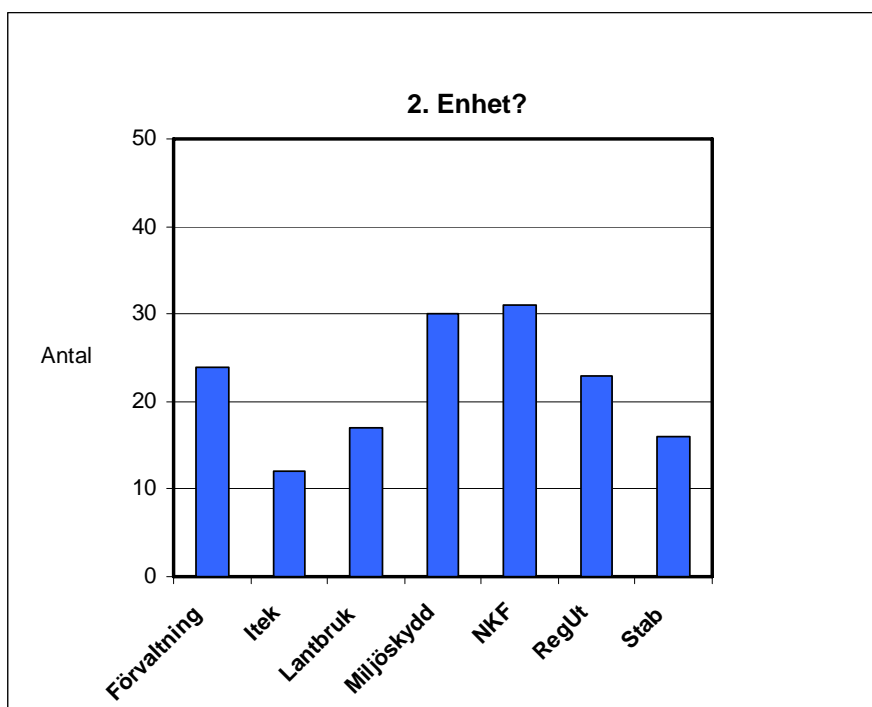
OBS antalet medarbetare totalt på Länsstyrelsen och på enskilda enheter har inte varit konstant under perioden som enkäten kunde besvaras. Dessutom var det möjligt för en och samma person att påbörja enkäten fler än en gång på grund av att enkätverktyget inte kände av vilka som redan svarat. Detta gör att vissa svarsresultat inte kan ses som exakta värden. Svarsresultat som redovisas i procent baseras på antagandet att antalet medarbetare på Länsstyrelsen är 207, uppdelat på 127 kvinnor och 80 män.

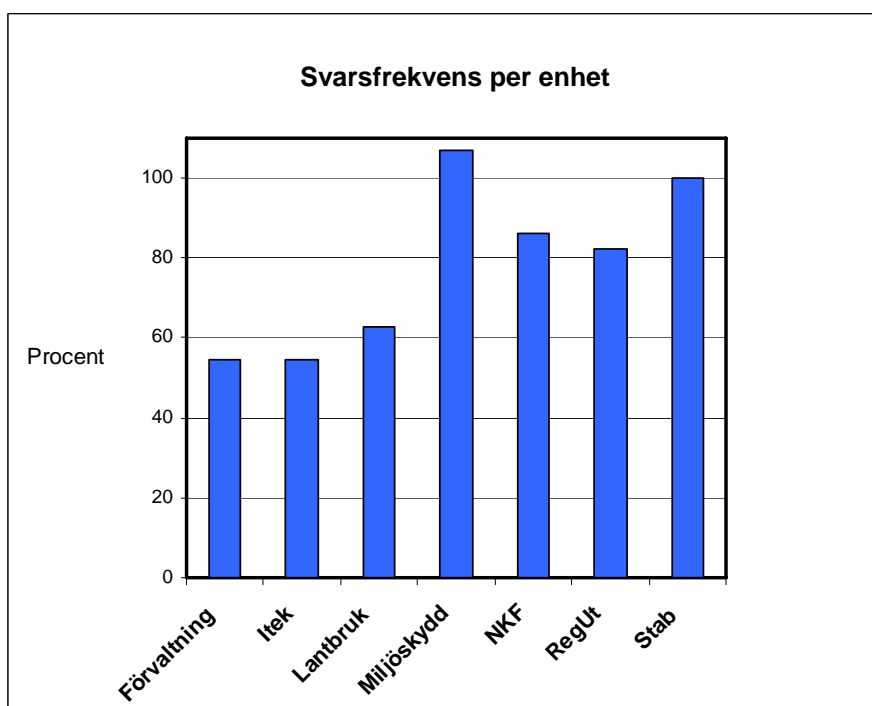
Figur 1 Könsfördelningen bland dem som arbetar på Länsstyrelsen.

I figur 1 visas antalet kvinnor och män som svarat på enkäten. Svarsfrekvensen var 77 % för kvinnorna, 69 % för männen.

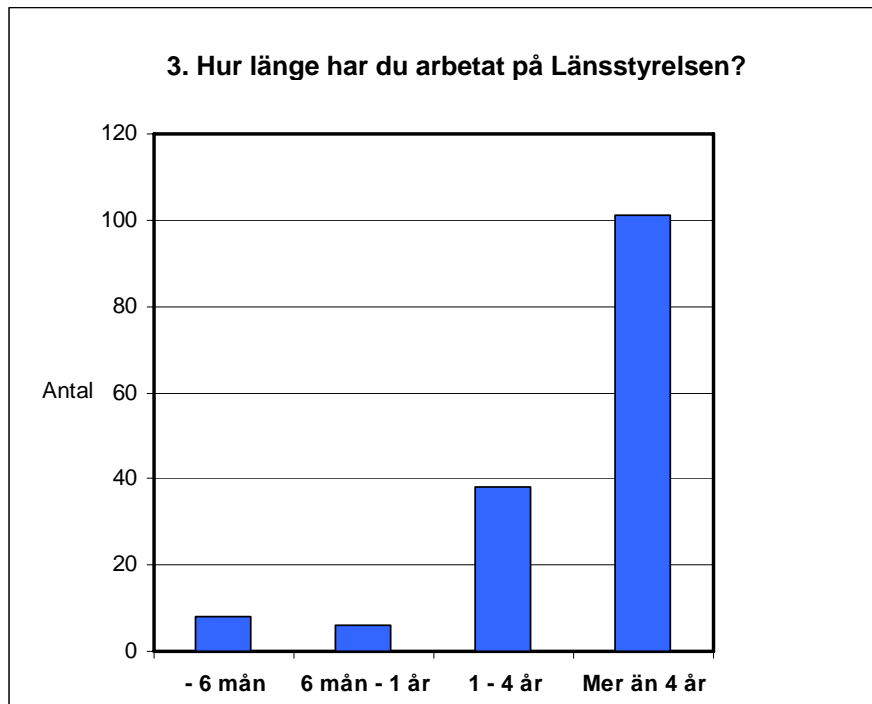
Figur 2a Antal svarande per enhet.

Totalt på
Länsstyrelsen
76 %

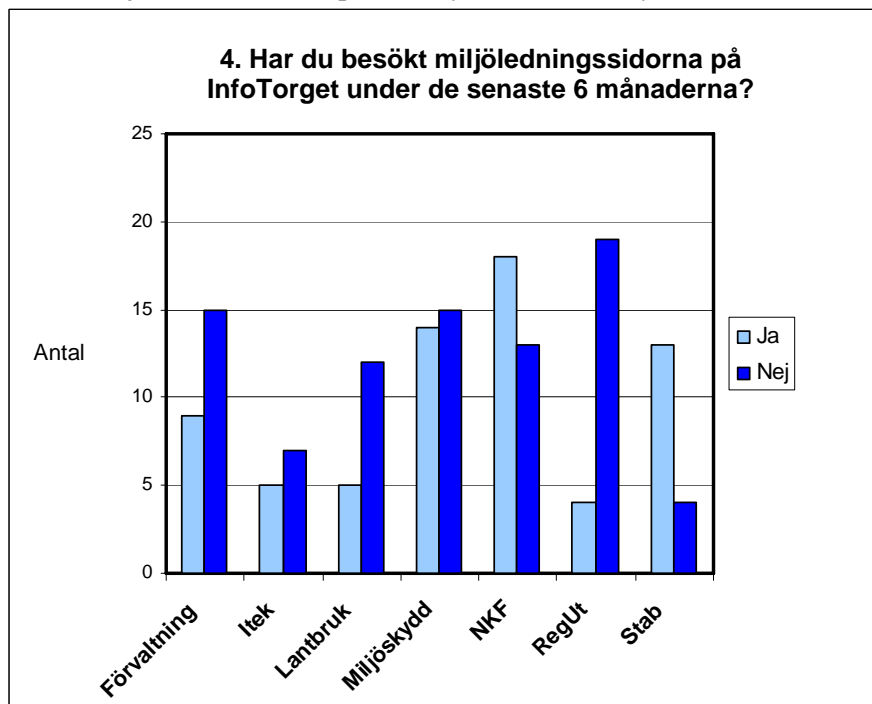
Figur 2b Svarsfrekvensen uppdelat per enhet.

I figur 2a syns antalet svarande per enhet. I figur 2b syns svarsfrekvensen från respektive enhet. Miljöskydd och Staben når upp till 100 %, följt av NKF och RegUt med 86 % respektive 82 %. Under medel hamnar Lantbruk 63 %, Itek 55 % och Förvaltning 55 %. Resultat över 100 % har uppnåtts då det varit möjligt för samma person att påbörja enkäten fler än en gång.

Figur 3 Fördelning över medarbetarnas tid som anställda på Länsstyrelsen

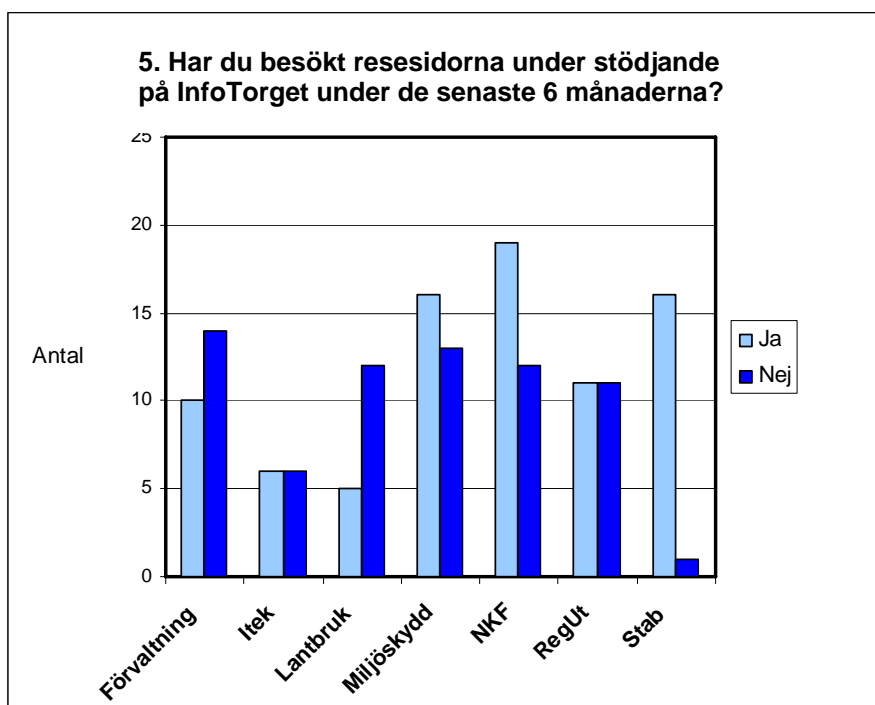
En klar majoritet har arbetat på Länsstyrelsen mer än fyra år.

Totalt på
 Länsstyrelsen
 Ja 44 %
 Nej 56%

Figur 4 Antalet besökare på miljöledningssidorna.

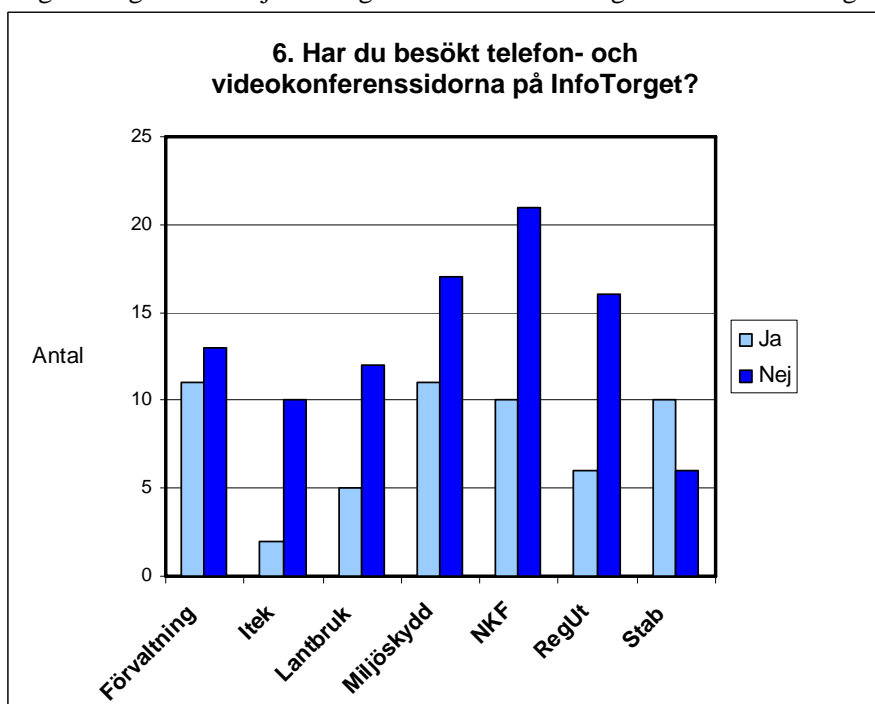
Knappt hälften av de svarande har besökt miljöledningssidorna under det senaste halvåret. Det varierar ganska kraftigt mellan enheterna, på Staben har nästan 80 % besökt sidorna, på RegUt har knappt 20 % besökt sidorna.

Totalt på
Länsstyrelsen
Ja 55 %
Nej 45 %

Figur 5 Antalet besökare på resesidorna.

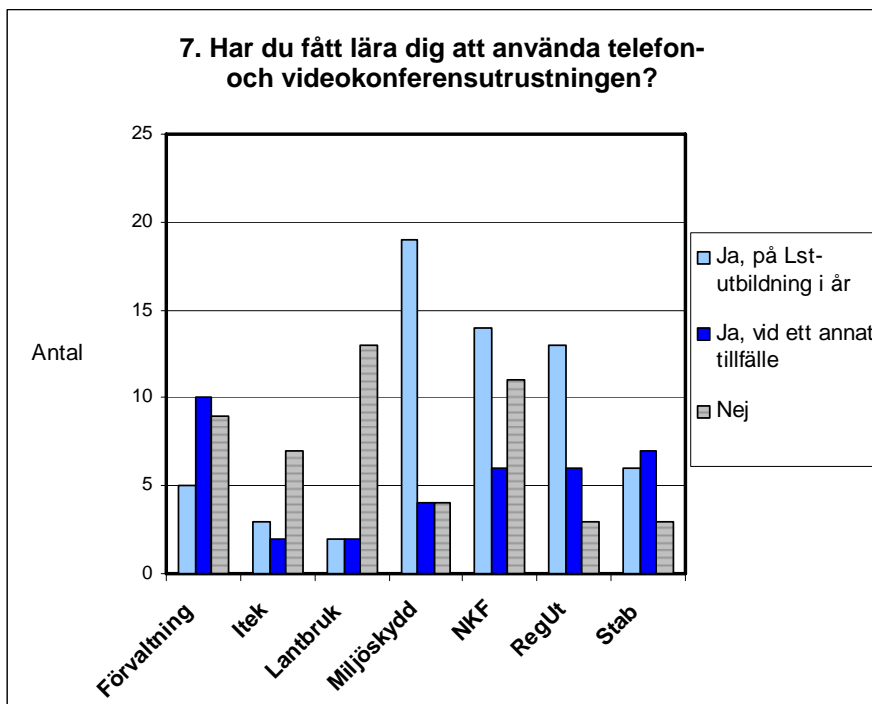
Drygt hälften av de svarande har besökt resesidorna under det senaste halvåret. Liksom den tidigare frågan om miljöledningssidorna utmärker sig Staben med en hög andel ja-svar.

Totalt på
Länsstyrelsen
Ja 37%
Nej 63%

Figur 6 Antal besökare på telefon- och videokonferenssidorna.

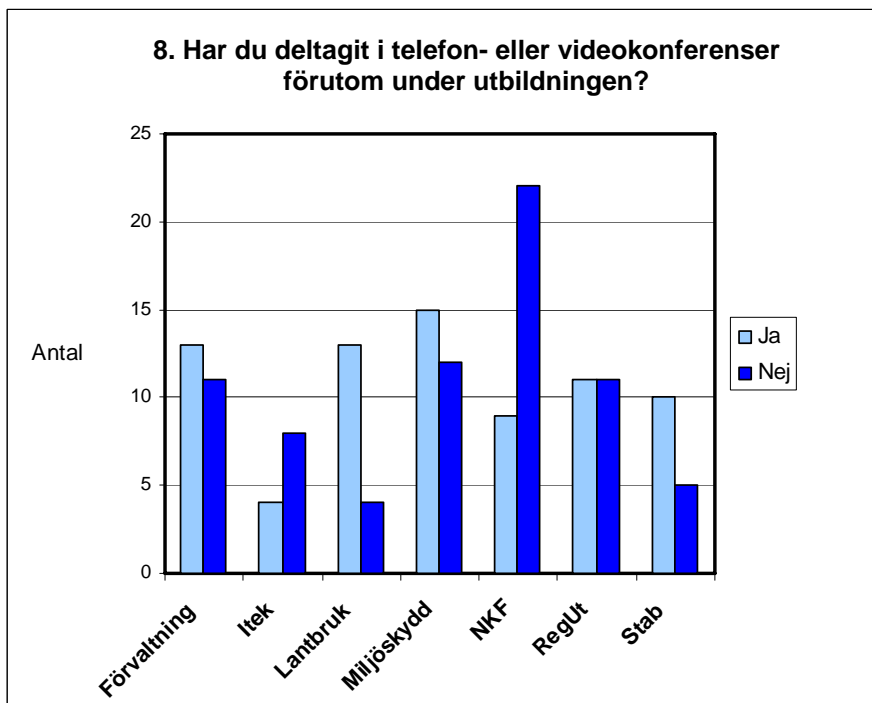
Drygt 1/3 av de svarande har besökt telefon- och videokonferenssidorna på InfoTorget. För alla enheter utom Staben är det fler som inte besökt dessa sidor än de som har besökt dem.

Totalt på
Länsstyrelsen
Ja, på Lst 42%
Ja, annan 25%
Nej 34%

Figur 7 Antal som har deltagit i telefon- och videokonferensutbildning.

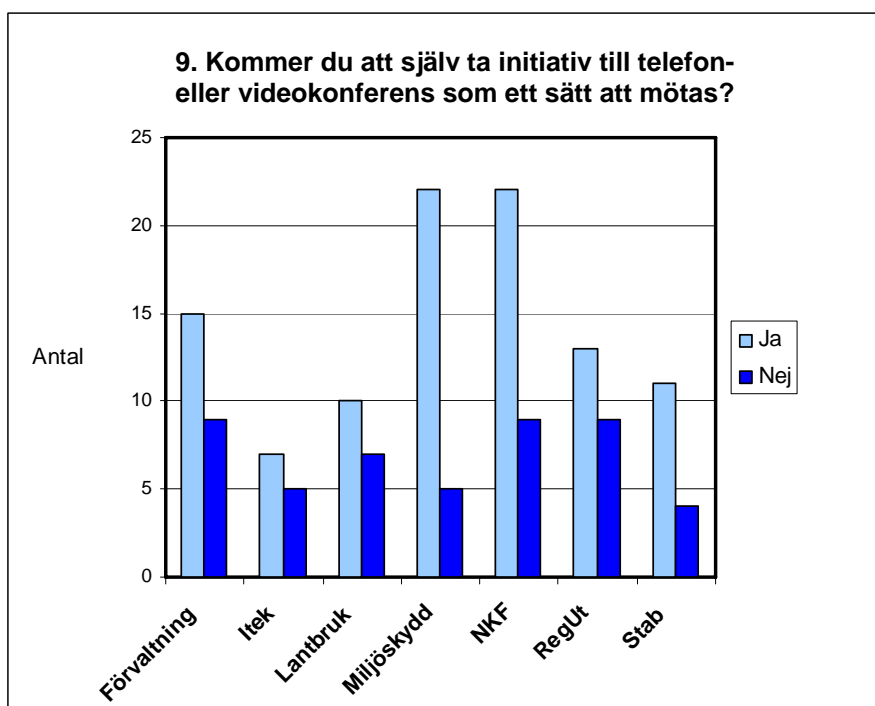
Ca 2/3 av de svarande har lärt sig använda telefon- och videokonferensutrustningen. De allra flesta genom Länsstyrelsens interna utbildning 2007. Störst skillnad mellan enheterna syns mellan Lantbruk och Miljöskydd. På Lantbruk har de flesta *inte* tagit del av någon utbildning, medan de flesta på Miljöskydd har deltagit under den interna utbildningen 2007.

Totalt på
Länsstyrelsen
Ja 51%
Nej 49%

Figur 8 Antal som har deltagit i telefon- och videokonferenser utöver utbildningen.

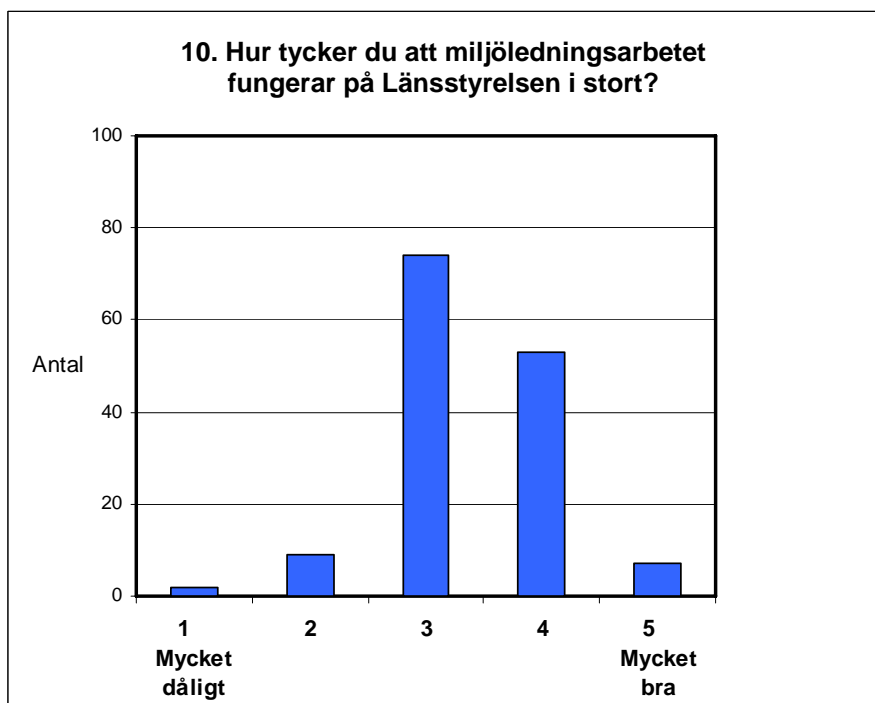
Häften av de svarande har deltagit i telefon- och videokonferenser utöver den som anordnades under utbildningen.

Totalt på
Länsstyrelsen
Ja 68%
Nej 32%

Figur 9 Antal som kommer att ta initiativ till telefon- eller videokonferens som ett sätt att mötas.

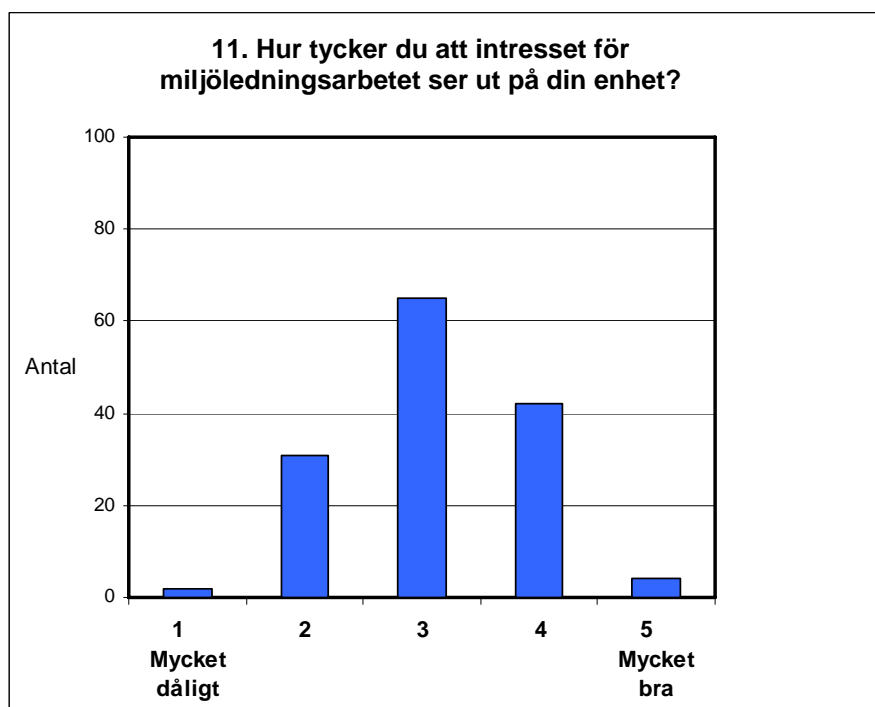
2/3 av de svarande kommer själv att välja telefon- eller videokonferens som ett sätt att mötas.

Totalt på
Länsstyrelsen
Medel 3,4

År 2005 3,2

Figur 10 Miljöledningsarbetet funktion på Länsstyrelsen.

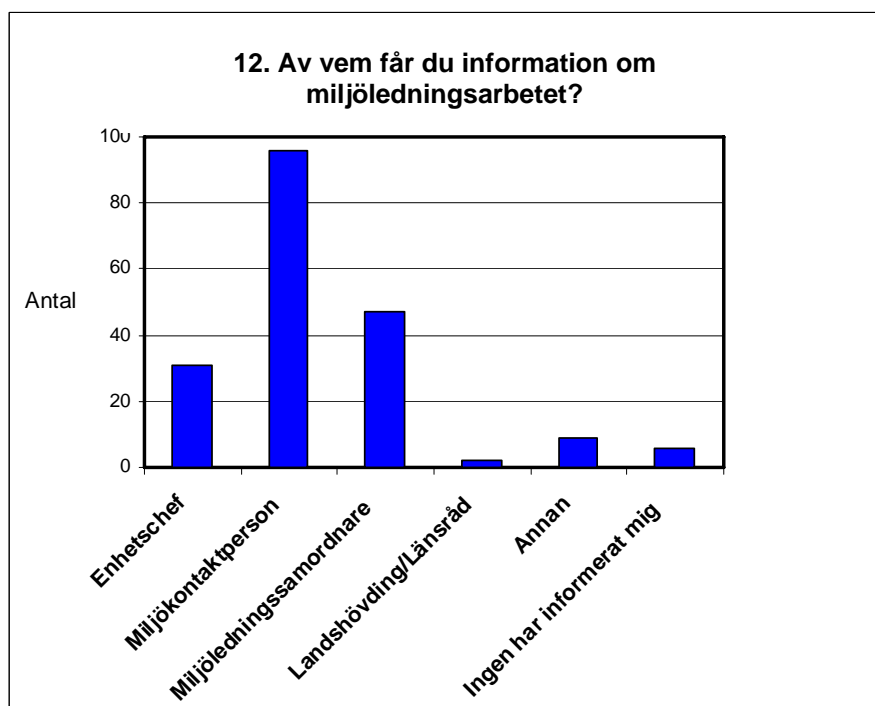
På en skala mellan 1 till 5 ger de flesta betyget 3 för hur miljöledningsarbetet på Länsstyrelsen fungerar i stort. Mer än 90 % ger 3 eller högre. Medelvärden för enheterna: Förvaltning 3,5, Itek 3,1, Lantbruk 3,2, Miljöskydd 3,5, NKF 3,4, RegUt 3,2, Stab 3,5. Medelvärdet för hela Länsstyrelsen är 3,4.

Totalt på
 Länsstyrelsen
 Medel 3,1

 År 2005 2,8

Figur 11 Intresset för miljöledningsarbetet på enheterna.

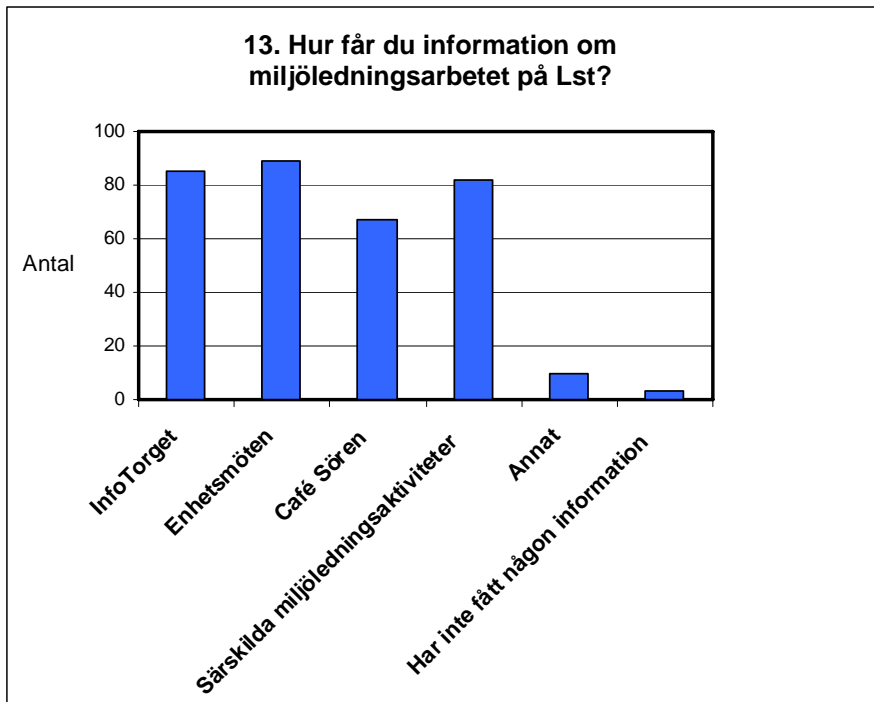
Även intresset för miljöledningsarbetet på enheterna får betyget 3 av de flesta svarande. Medelvärdet för hela Länsstyrelsen är 3,1 alltså något lägre än på föregående fråga. Medelvärden för enheterna: Förvaltning 2,8, Itek 3,1, Lantbruk 2,6, Miljöskydd 3,9, NKF 3,3, RegUt 2,5, Stab 3,2.

Figur 12 Vem/vilka som sprider information om miljöledningsarbetet.

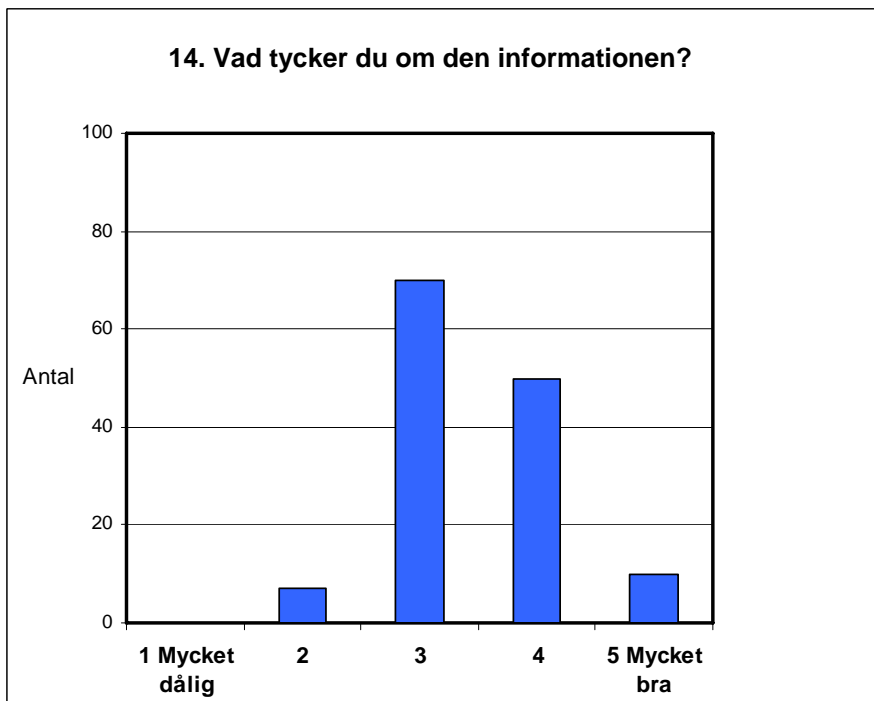
De flesta får information om miljöledningsarbetet via en miljökontaktperson. Många uppger även miljöledningssamordnare och enhetschefer som informationskällor. Under annan källa uppgavs bland annat kollegor och produktionsgruppsledare. 4 % svarar att de inte fått någon

information om miljöledningsarbetet. Dessa finns representerade på Förvaltning, Itek, NKF och RegUt. Fler svarsalternativ var möjligt på frågan.

Figur 13 Hur information om miljöledningsarbetet sprids.

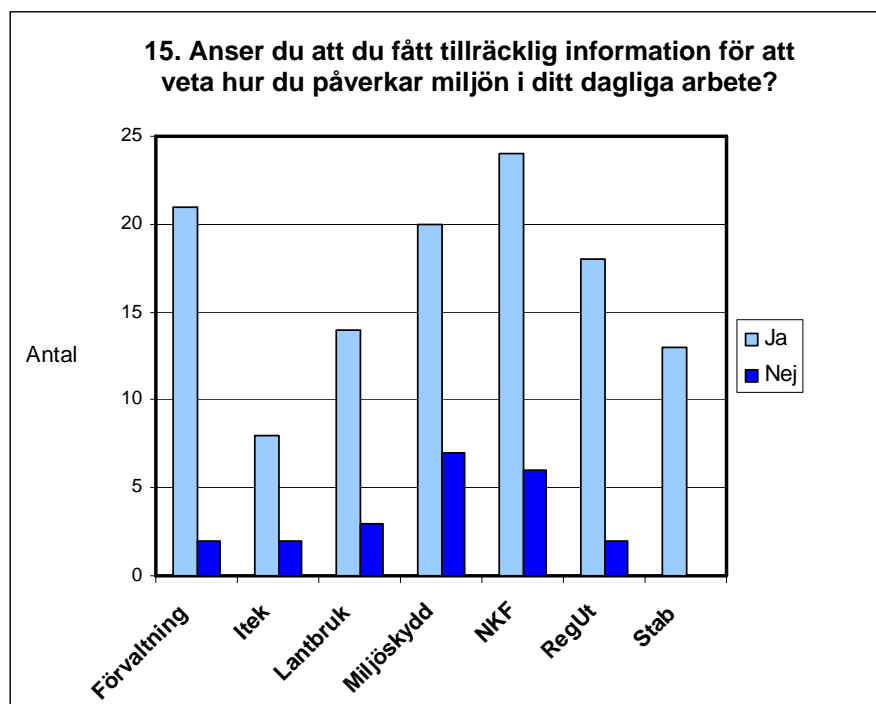
Informationen om miljöledningsarbetet sprids genom flera vägar. Utöver de valbara alternativen uppgavs kollegor och miljökontaktpersoner som informationsväg. På denna fråga har 2 % svarat att de inte fått någon information. Fler svarsalternativ var möjligt på frågan.

Totalt på
Länsstyrelsen
Medel 3,5

Figur 14 Så upplevs informationen om miljöledningsarbetet.

Informationen om miljöledningsarbetet upplevs av de flesta svarande som medelgod eller bättre. Medelvärden för enheterna: Förvaltning 3,5, Itek 3,2, Lantbruk 3,1, Miljöskydd 3,7, NKF 3,6, RegUt 3,3, Stab 3,6.

Totalt på
Länsstyrelsen
Ja 84%
Nej 16%

År 2005
Ja 76%
Nej 24%

Figur 15 Information om hur det dagliga arbetet påverkar miljön.

En klar majoritet av de svarande anser att de fått tillräcklig information för att veta hur de påverkar miljön i sitt dagliga arbete.

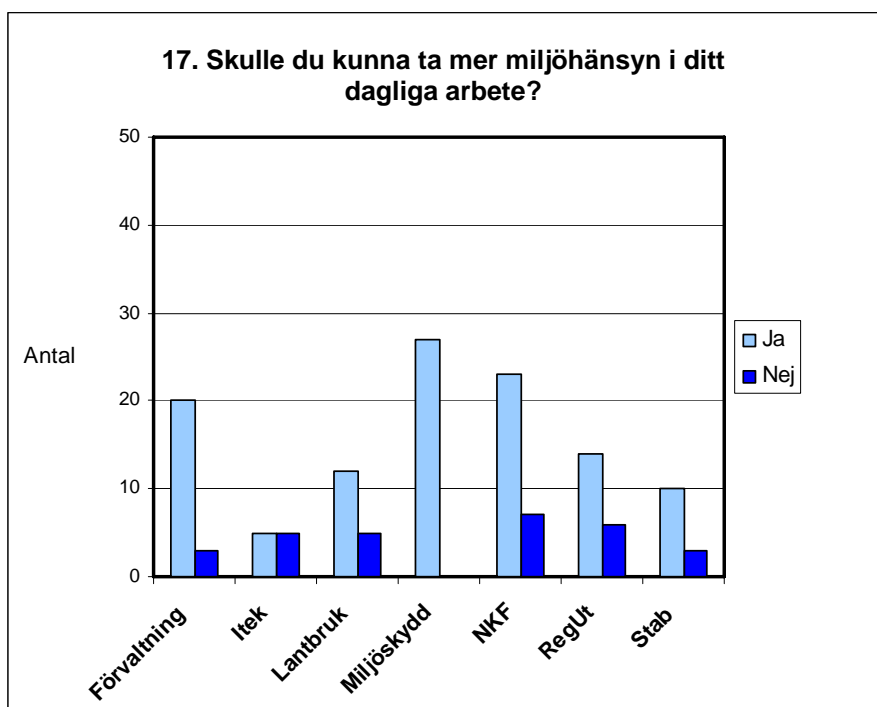
Totalt på
Länsstyrelsen
Ja 98%
Nej 2%

År 2005
Ja 93%
Nej 7%

Figur 16 Antal som anser att de tar miljöhänsyn i sitt dagliga arbete.

Nästan alla svarande anser att de tar miljöhänsyn i sitt dagliga arbete.

Totalt på
Länsstyrelsen
Ja 79%
Nej 21%

År 2005
Ja 77%
Nej 23%

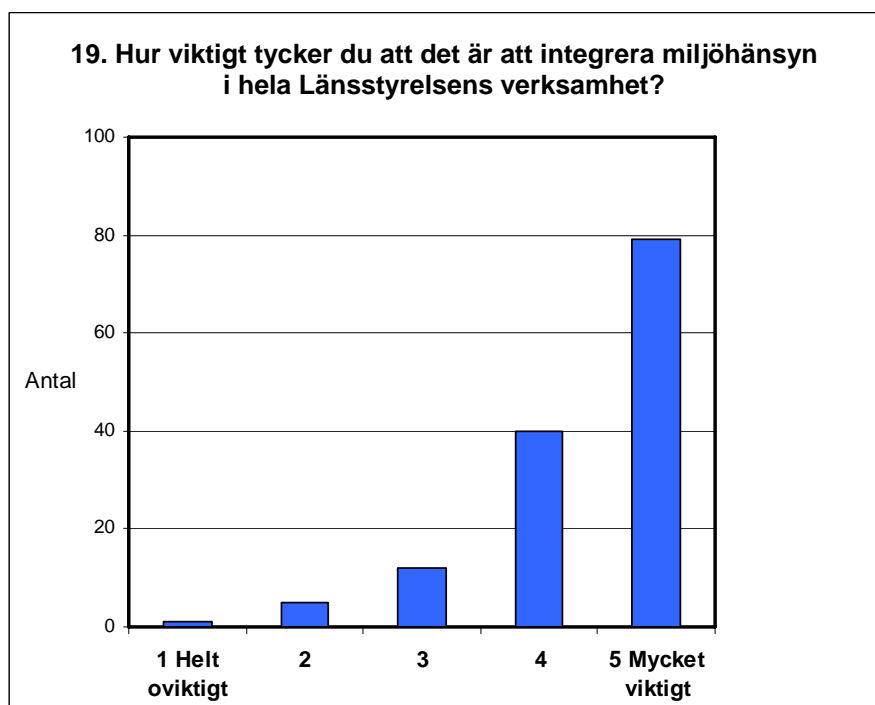
Figur 17 Antal som kan ta mer miljöhänsyn i sitt dagliga arbete.

En klar majoritet anser att de skulle kunna ta mer miljöhänsyn i sitt dagliga arbete. Här utmärker sig Miljöskydd med att alla svarande anser att detta är möjligt.

Figur 18 Olika hinder för ökad miljöhänsyn i det dagliga arbetet.

Flera skäl uppges som hinder för att ta mer miljöhänsyn i det dagliga arbetet. De flesta uppger den egna motivationen följt av kunskap och andra orsaker. Alla de föreslagna alternativen har angetts som hinder. Fler svarsalternativ var möjligt på frågan.

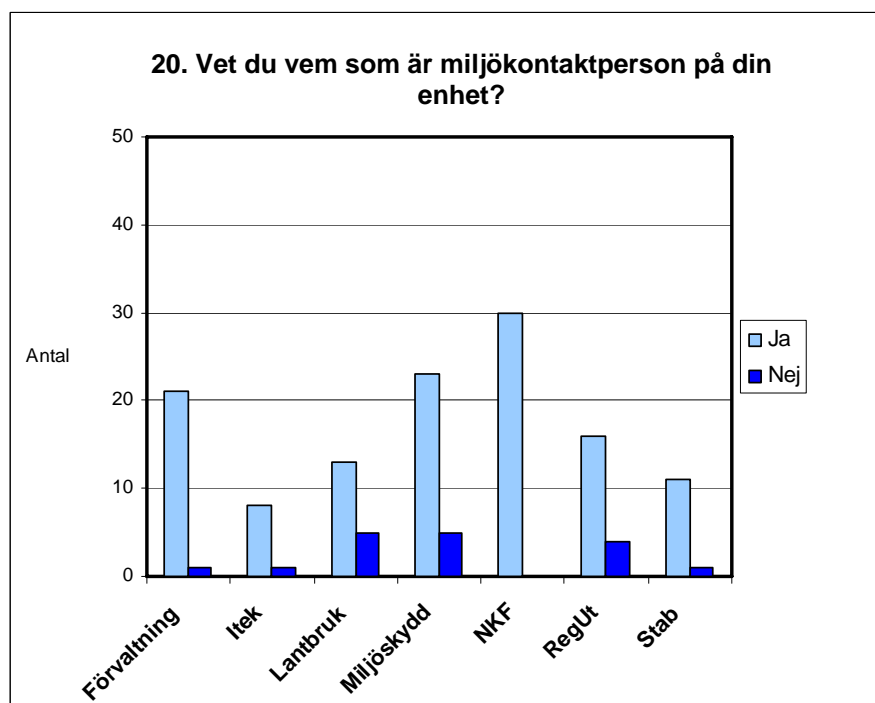

Totalt på
Länsstyrelsen
Medel 4,4

År 2005 4,1

Figur 19 Vikt av att miljöhänsyn integreras i hela Länsstyrelsens verksamhet.

Nästan 90 % har valt att svara 4 eller 5 på frågan hur viktigt det är att integrera miljöhänsyn i hela Länsstyrelsens verksamhet. De allra flesta svarar att de tycker det är mycket viktigt. Medelvärden för enheterna: Förvaltning 4,2, Itek 4,0, Lantbruk 4,1, Miljöskydd 5,0, NKF 4,7, RegUt 4,1, Stab 4,0.

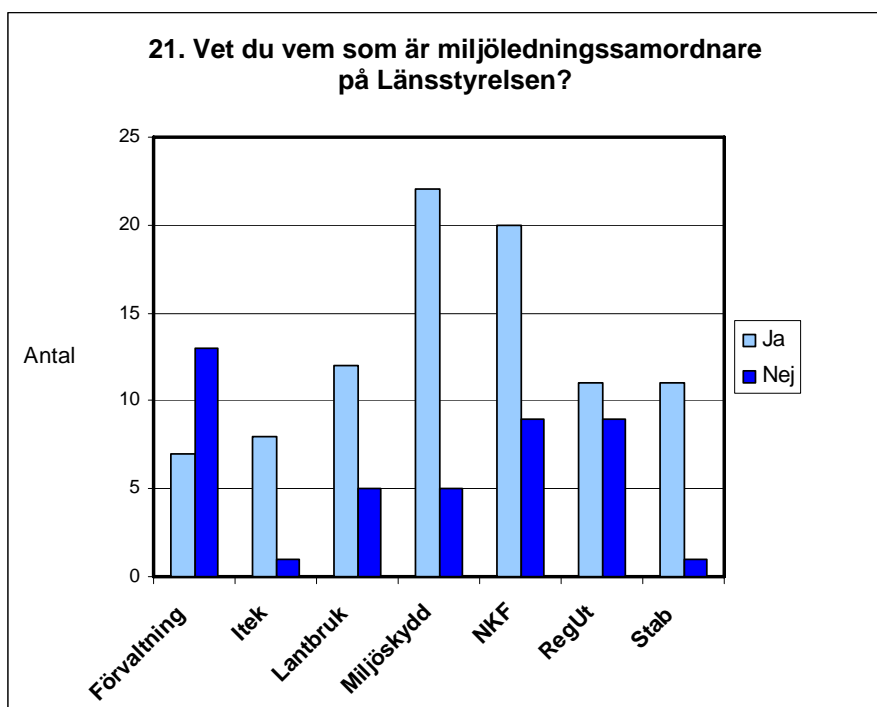

Totalt på
Länsstyrelsen
Ja 88%
Nej 12%

År 2005
Ja 71%
Nej 29%

Figur 20 Antal som vet vem som är miljökontaktperson på sin enhet.

De allra flesta vet vem som är miljökontaktperson på sin enhet. På alla enheter förutom NKF finns dock någon som svarat att de *inte* vet vem som är det.

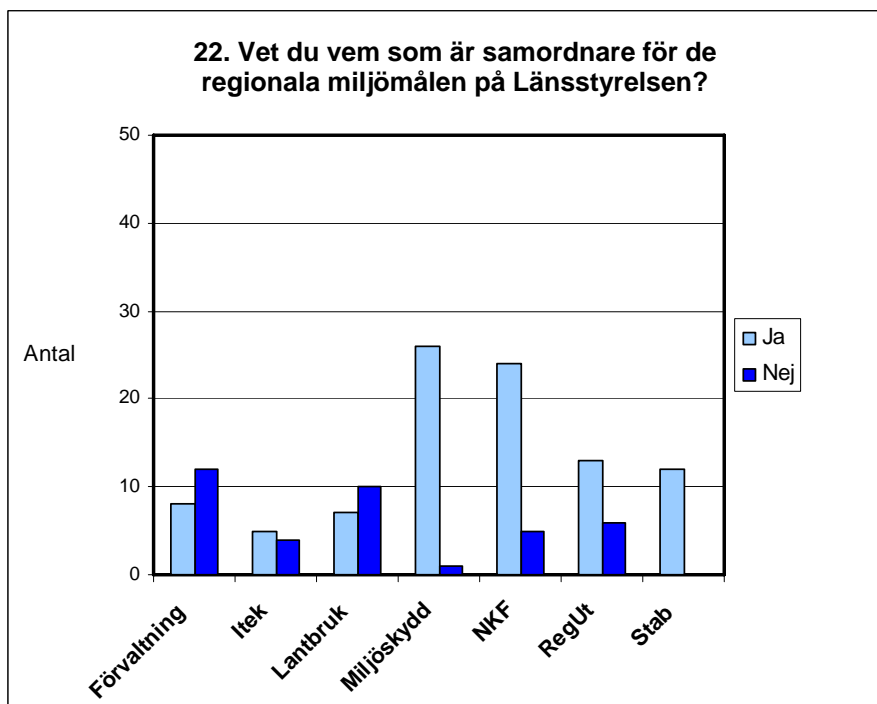

Totalt på
Länsstyrelsen
Ja 68%
Nej 32%

År 2005
Ja 60%
Nej 40%

Figur 21 Antal som vet vem som är Länsstyrelsens miljöledningssamordnare.

2/3 av de svarande vet vem som är Länsstyrelsens miljöledningssamordnare. På Förvaltning är det fler som svarat att de *inte* vet vem det är än de som svarat att de vet.

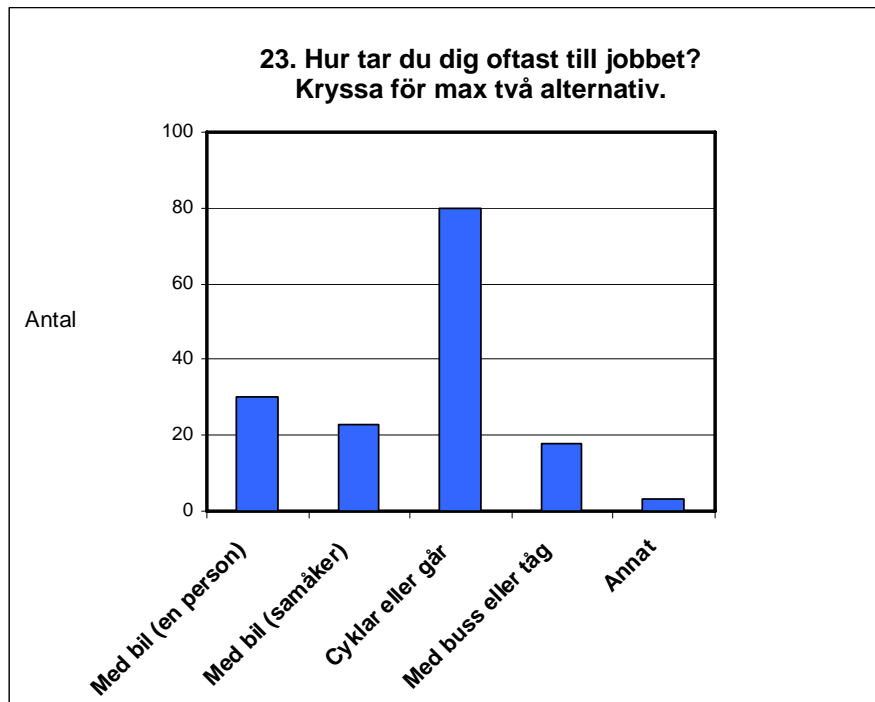

Totalt på
Länsstyrelsen
Ja 71%
Nej 29%

År 2005
Ja 64%
Nej 36%

Figur 22 Antal som vet vem som är Länsstyrelsens samordnare för de regionala miljömålen.

Drygt 2/3 av de svarande vet vem som är samordnare för de regionala miljömålen på Länsstyrelsen. På Förvaltning och Lantbruk är de fler som svarat att de *inte* vet än de som svarat att de vet. På Staben har alla svarat ja på frågan.

Figur 23 Medarbetarnas val av transport till arbetsplatsen.

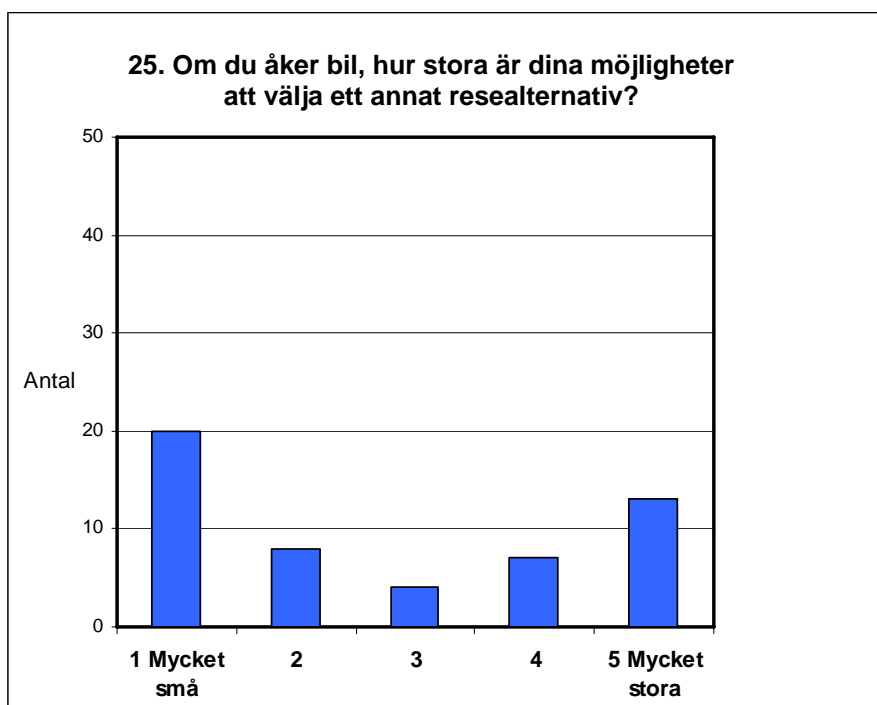
Det allra vanligaste sättet att ta sig till jobbet är enligt de svarande att cykla eller gå. Det näst vanligaste alternativet är att åka bil. De flesta som väljer bil som färdmedel samåker *inte* med någon annan. Mindre än 20 svarande har uppgett att de reser med buss eller tåg.

Totalt på
Länsstyrelsen
Ja 65%
Nej 35%

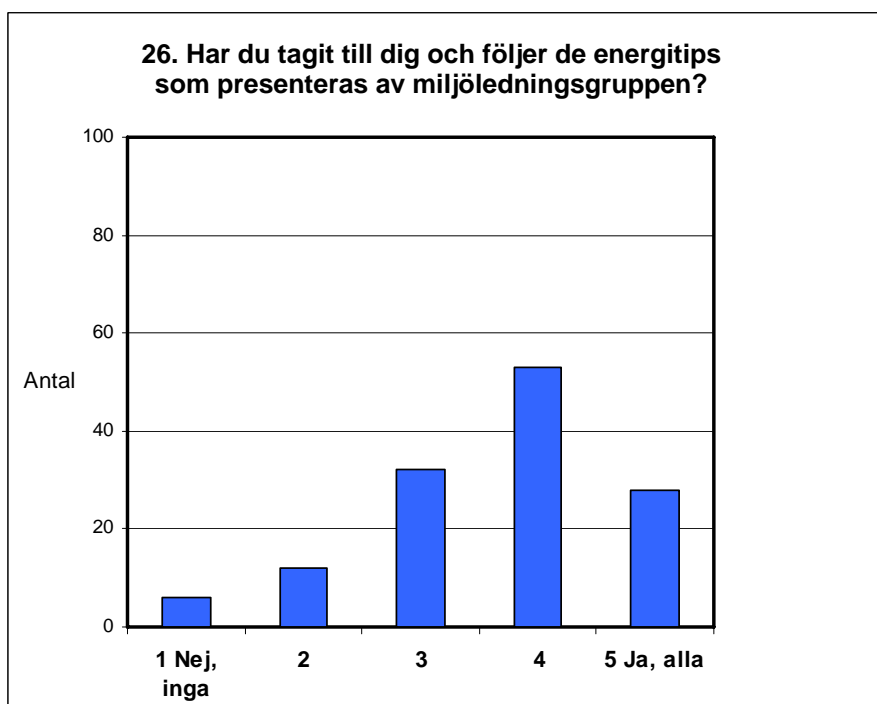
Figur 24 Bilburnas önskan om att minska på biltransporterna till arbetsplatsen.

Drygt 2/3 av dem som svarat att de åker bil till jobbet skulle vilja minska på sitt bilresande.

Figur 25 Bilburnas möjligheter att välja ett annat resealternativ.

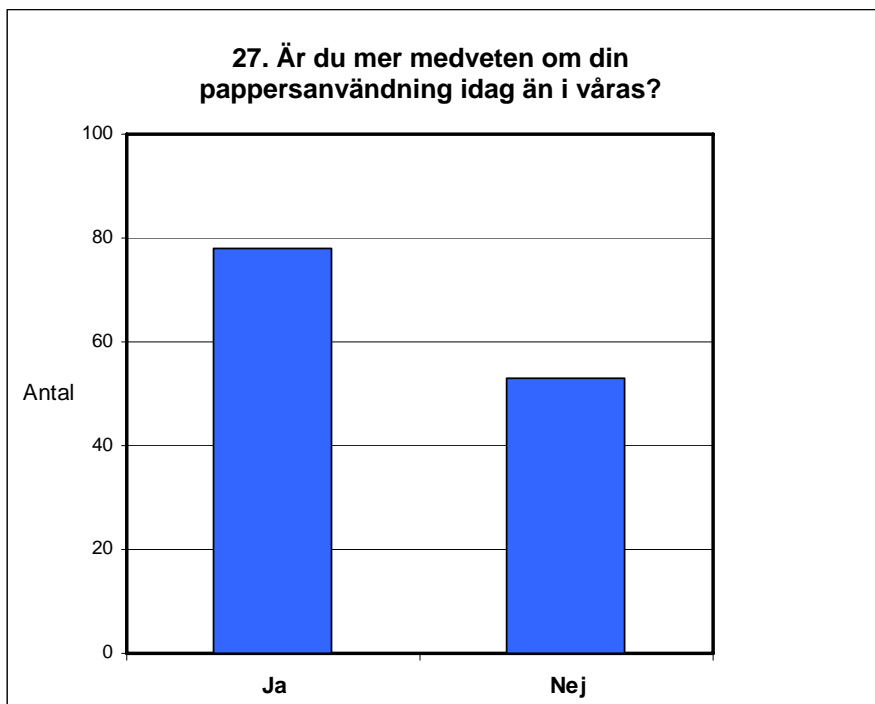
På frågan om vilka möjligheter man har att välja ett annat alternativ än bil anser ca 40 % att deras möjligheter är mycket små, 25 % svarar att möjligheterna är mycket stora.

Totalt på
Länsstyrelsen
Medel 3,7

Figur 26 Hur miljöledningsgruppens energitips har anammats av medarbetarna.

Mer än 80 % svarar att de tagit till sig de energitips som miljöledningsgruppen presenterat under året. Medelvärden för enheterna: Förvaltning 3,5, Itek 3,0, Lantbruk 3,6, Miljöskydd 4,1, NKF 4,0, RegUt 3,5, Stab 3,0. Medelvärdet för hela Länsstyrelsen är 3,7.

Totalt på
Länsstyrelsen
Ja 60%
Nej 40%

Figur 27 Antal som ökat sin medvetenhet om sin pappersanvändning.

Totalt på
Länsstyrelsen
Ja 67%
Nej 33%

Figur 28 Antal som har blivit bättre på att minska sin onödiga pappersanvändning.

Knappt 2/3 av de svarande är mer medvetna om sin pappersanvändning idag än i våras. Något fler har blivit bättre på att minska sin onödiga pappersanvändning.

Könsperspektiv

Generellt är det är inga stora skillnader mellan svar från kvinnor och män. Några iakttagelser var dock följande: Informationen som getts om miljöledningssystemet uppfattas vara *mycket bra* av fler män än kvinnor. På frågan om man kan ta mer miljöhänsyn i det dagliga arbetet svarar 86% av kvinnorna och 69% av männen ja. Större andel kvinnor än män har svarat att de åker bil till sitt arbete (själv eller tillsammans med någon). Bland de som åker bil är det dock fler andel kvinnor som vill minska på sitt bilåkande. Ca 39 % av männen svarar att de har mycket stora möjligheter att välja ett annat resealternativ, ca 18 % av kvinnorna svarar samma sak.

Antal år på Länsstyrelsen

Det finns en del tydliga skillnader beroende på hur länge man har arbetat på Lst. Av de som arbetat 1 år eller mindre har betydligt fler än medel besökt sidorna för miljöledningssystemet och telefon- och videokonferens. Bland de som jobbat 1 år eller mindre är det bara 1 person som lärt sig telefon- och videokonferensutrustningen, här eller någon annanstans.

Totalt på Lst anser 84 % att de fått tillräcklig information för att veta hur man påverkar miljön i sitt dagliga arbete. Bland dem som jobbat 1 år eller mindre har mer än hälften svarat att de *inte* tycker att de fått tillräcklig information. De som ser mest potential att kunna ta mer miljöhänsyn i sitt dagliga arbete är de som arbetat 1-4 år på Länsstyrelsen (94 %).

Svar som lämnats i enkäten under ”övriga synpunkter” på miljöledningsarbetet

- Bättre information till de nyanställda på länsstyrelsen, bra att veta vad som gäller redan från början. Jag tycker också att man borde arbeta med transportfrågor.
- Enkäten borde vara obligatorisk för alla anställda - eller är den det? Borde vara tydligt och klart för att miljöledningsarbetet ska tas på största allvar.
- Länsstyrelsen borde på något sätt belöna goda resvanor till och från arbetsplatsen. En materialförbruknings-, resvane- och energibarometer med uppdatering skulle kunna finnas på Infotorget för att få kontinuerlig uppmärksamhet kring frågorna. Vi borde utmana andra myndigheter i sta'n i miljöarbete.
- Ibland kan det kännas som om det blir lite för mycket aktiviteter, även om de är bra.
- Bra med aktiviteter för alla i huset. Bra med miljödagarna då man verkligen kan gå in för frågorna. Jag skulle gärna gå en utbildning i Eco-driving. Det har jag hört att vi tidigare har fått.
- Jag kände inte till att det fanns så mycket info på InfoTorget, det borde kanske informeras mer om detta på enheterna. Det borde ges lite mer tid till miljösamordnarna på enheterna så att de blir lite mer motiverade att jobba.
- Spöstraff på onödiga utskrifter!
- "Pappslöjd" var inte bra använd tid. Energitips uppskattade jag och ett bra jobb av gruppen.
- Det kan bli bättre engagemang runt frågorna igen.
- Vi behöver fler cykelparkeringar, som det är nu får cyklarna inte plats. Sen vore det bra att ha tak över cykelparkeringen. Lst-cyklarna vi kan hyra är ofta smutsiga, varför tas de inte lika väl om hand som bilarna?
- Det är viktigt att enhetscheferna föregår med gott exempel, t ex tar med miljöhänsyn i VP, planering av enhetsresor, skriver ut dubbelsidigt mm.
- Miljöledningsaktiviteter ska vara kända i mycket god tid och förläggas så att de inte hindrar vår produktion för mycket (även om de oftast är väldigt trevliga).
- Fortsätt arbete med Länsstyrelsens direkta miljöpåverkan men ökat arbete med vår indirekta miljöpåverkan.
- Jag tycker att vi borde bli bättre på att beställa kravmärkt fika och mat när vi är ute på kurser och konferenser samt när vi fikar i huset.
- Ivern att minska pappersförbrukningen gick under en period ut över jobbet och kvaliteten i jobbet. Det kan aldrig vara avsikten. Att ta bort pappersanvändningen är

inga som helst problem, men det får inte ske på bekostnad av vad som helst. Och varför åker vi inte dieselbil?

- Jättebra med dessa korta konkreta tips som kommer på infotorget!
- Jag är mycket väl medveten om hur jag ska minimera t ex pappersförbrukningen med nuvarande sätt att arbeta, d v s vi har ett system som innebär en onödigt hög papperskonsumtion.
- Varför har vi dessa plastmuggar på toan?! Bättre att ta ett glas som diskas, eller dricka ur egen flaska. Känns onödigt med muggarna, som dessutom ger mer jobb för städerska och ansvarig person som köper in dessa!
- Lägg gärna ut mer energibesparingstips på info-torget, t ex en hemsida med att det finns strömbrytarkontakter hos Danne, hur man skriver ut fyra sidor på ett papper, att inte telefonen ska stå laddning på hela tiden, släcka ljuset när man ska lämna rummet mer än 10 min osv.
- Större engagemang från hela ledningen och att miljötankarna får genomsyra hela huset och allt vårt arbete, skulle ge miljöledningsarbetet en rejäl skjuts. Viktigt för vårt anseende utåt att vi arbetar med frågorna aktivt.
- Större vikt i miljöledningsarbetet bör läggas på det utåtriktade arbetet. Aktivt miljöarbete bör prioriteras högre i samband med bl.a. stödgivning till företag och andra organisationer. Det är också viktigt att vi ägnar oss åt miljöledningsinsatser som är väl förankrade på respektive enhet och som upplevs som meningsfulla i konkurrens med våra ordinarie arbetsuppgifter.
- Ambitionsnivån för miljöledningsarbetet är hög, kanske t o m för hög kan man tycka ibland. Men vi bör ju föregå med gott exempel som myndighet så egentligen är det OK. Som med det mesta får man nog räkna med att det tar tid innan det blir en integrerad del i verksamheten, men tålmodighet är en dygd!
- Mycket av detta tar man till sig från annat håll och i samband med sunt förnuft. Miljö är ju något som berör alla överallt och inte enbart efter arbetsplatsens önskemål. Det är bra med tips men att tro att dessa skulle vara banbrytande är naivt. De flesta vet vad som är rätt och fel, sen gäller det att påminna och motivera att göra detta som alla vet är rätt.
- Miljöledningsarbetet kan inte fungera som på en högstadieskola! Det måste integreras i respektive enhetschefs ansvar och VP.
- Fortsätt att jaga på oss :)
- För oss som är miljömedvetna har de utbildningar som hållits inte givit så mycket tror jag. Energiföredraget gav inte mycket nytt vilket känns som slöseri med tid. Kunskapsläget är säkert väldigt olika mellan avdelningar och personer vilket gör det svårt att få till något som passar alla. Aktiviteterna bör därför ej vara obligatoriska. En samsyn behövs i huset på vad som är "hållbart nyttjande".

Länsstyrelsen Örebro län